

Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.

Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays.

PROSVETA

Uredniški in upravniški prostori:
2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LETO—YEAR XXXVI. Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 14, 1933, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23. ILL. TOREK, 14. MARCA (MARCH 14), 1944 Subscription \$6.00 Yearly STEV.—NUMBER 52

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Stalin naznanil okupacijo Hersona

Ruske armade pretrgale progo železnice Odesa-Lvov v prodiranju proti Rumuniji in Ogrski. Prvi vojaški oddelki oddaljeni samo 45 milj od rumunske meje.—Zavezniške bombe spet padle na Genovo, Florenco, Padovo in Toulon.—Ameriški pomorščaki zasedli nadaljni otok Maršalske grupe. Japonci izgubili 26 bojnih letal v spopadu z Američani

London, 13. marca.—Premier Stalin je danes naznanil okupacijo Hersona, vojaške trdnjave ob reki Dnjeper, kjer se ta izliva v Črno morje. Ruske kolone so prekoračile Dnjeper pri Berislavi in se začele valiti proti Hersonu, pognale Nemce s severnega brega reke in zasedle mesto po ljutih bitkah na cestah. Herson, ki je imel pred vojno okrog 100.000 prebivalcev, je bil v nemških rokah od 21. avgusta leta 1941. Mesto je tudi središče železnice, ki vodi v razne predele Ukrajine.

London, 13. marca.—Štiri velike ruske armade so pretrgale železniške proge, ki vodijo v Rumunijo in Ogrsko. V prodiranju so dosegle do točke, ki je oddaljena samo 22 milj od Hersona, mesta ob dolnjem koncu Dnjepra, in okupirale čez 210 naselbin.

V prodiranju na vzhodni in zapadni strani Proskurova, 82 milj od Tarnopola, železniškega križišča v južni Poljski, so Rusi presekali železnico Odesa-Lvov. Prvi sovjetski oddelki so oddaljeni samo 45 milj od rumunske meje.

Na drugem koncu 500 milj dolge fronte v južni Rusiji so sovjetske kolone zasedle Tjaginko, važno mesto, 22 milj od Hersona, nemške vojaške in mornarične baze ob Črnem morju.

Sovjetska poročila ne omenjajo operacij v Tarnopolu, toda mnenje prevladuje, da se ljute bitke za posest tega mesta nadaljujejo. Rdeča zvezda, glasilo armade, pravi, da je nemško poveljstvo zagnalo oklopne kolone v boj proti ruski sili. Nemške topniške enote so koncentrirane v hribih na južni strani Tarnopola.

V središču ukrajinske fronte so Rusi izvojevali nove uspehe v operacijah proti nemški sili. Nemška bojna črta je bila prebita na južni in zapadni strani Umama, vojaške trdnjave, katera je padla zadnji teden. Sovjetske kolone so zasedle čez 50 naselbin v prodiranju na severozapadni strani Krivoj roga, središča rudnikov železa.

Neapel, Italija, 13. marca.—Zavezniški letalci so ponovno bombardirali Genovo, Florenco in Padovo, Italija, in Toulon, Francija, nemško mornarično bazo, pravi uradno komunike. V napadih na ta mesta so izgubili štirinajst letal.

Britska letala so metala bombe na nemško vojaško posadko na otoku Korčuli v bližini Dalmacije, kakor tudi na nemške parnike. Trije so bili poškodovani v teku bombardiranja iz zraka.

V spopadih v zraku so ameriški in britski letalci sestrelili 36 nemških bojnih letal.

Na fronti na južni strani Rima je nastal začasen odmor v operacijah. Vrtili so se le spopadi med vojaškimi stražami. Na tej fronti se bore proti Nemščini poljske čete.

London, 13. marca.—Ameriške letalske trdnjave in bombniki so napadli nemške vojaške objekte in naprave pri Pasco Calaisu, Francija. Poročilo pravi, da niso naleteli na odpor nemških letalcev.

Ameriški letalci so se pojavili v zraku nad obrežjem južne An-

Apel na Čeha za revolto

Clani podtalnih grup naj gredo v akcijo

London, 13. marca.—Čehoslovaška ubežna vlada je apelirala na svoje rojake doma, naj začnejo revolto proti Nemcem. Podtalne grupe naj gredo takoj v akcijo zdaj, ko se ruske armade vane proti zapadu.

Prvič se je zgodilo, da je ena izmed ubežnih vlad apelirala za revolto. Čehi in Slovaki so bili pozvani, naj začnejo odprto poroti Nemcem. Gerilske operacije naj zavzamejo obliko odprte revolte proti invadiralju. "Organizirajte masne akcije proti invadiralju," pravi apel. "Formirajte borbene oddelke moških in žensk. Oni, ki ne morejo nositi orožja, naj pomagajo po svoji moči. Ko se bo sovražnik umikal iz naše dežele, ne bo nihče, ki nima orožja, varen. Vlada bo skrbelo, da boste dobili orožje. Ruska osvobodilna armada se bliža Čehoslovačiji in zvonovi, naznanjajoči osvoboditev, se že slišijo."

Rudarska stavka v Angliji se krha

Večina stavkarjev se vrnila na delo

London, 13. marca.—Okrog 60 odstotkov izmed 96.000 rudarjev, ki so zastavali v premogovnikih v South Walesu, se je danes vrnilo na delo. Pričakuje se, da jim bodo drugi sledili. Krajevne unije so odredile glasovanje glede končanja stavke. Doznavajo se, da se je 25.000 članov izreklo za nadaljevanje stavke v glavnih premogovnih distriktih.

Skoro vsi rudarji na Škotskem so se izrekli za končanje stavke, ko so dobili zagotovilo, da bodo njihove pritožbe upoštevane. Stavka, ki je nastala zadnji teden, je zavrla produkcijo premoega in prizadela vojne industrije.

Stavka prevažalcev mleka končana

Detroit, Mich., 13. marca.—Stavka prevažalcev mleka, članov unije Ameriške delavske federacije, je bila končana. V tej je bilo udeleženih okrog 3000 delavcev.

PROMET MED IRSKO IN ANGLIJO SUSPENDIRAN

Prvi britsko-ameriški korak za izolacijo Irske

DOVOZ GASOLINA IN PREMOGA OMEJEN

London, 13. marca.—Naglo povračilo južni Irski, ki je zavrnilo zahtevo ameriške vlade, naj zapre nemške in japonske konzulate ter izžene vse oasične diplomate, je prišlo v obliki nizanila, da je Velika Britanija suspendirala potniški in tovarniški promet s severno in južno Irsko iz vojaških razlogov. To je prvi korak s strani Amerike in Velike Britanije za izolacijo nevtralne južne Irske.

Poleg tega so britske in ameriške avtoritete sprejele mejno med severno in južno Irsko. List London Mail poroča, da je bil dovoz premoega, gasolina in žita iz Anglije na Irsko omejen in da bodo uveljavljene nadaljnjere restrikcije.

"Britska vlada se je odločila za suspendiranje prometa z nekaterimi izjemami med Veliko Britanijo na eni strani ter severno in južno Irsko na drugi," se glasi uradno naznanilo. "Do nadaljnjega obvestila se ne bodo izdajala dovoljenja za potovanja med otokoma."

Washington, D. C., 13. marca.—Diplomatični opazovalci namigujejo, da bo britski akcij proti južni Irski sledil ameriški ekonomski pritisk. Tigar cilj je izgon nemških in japonskih diplomatov ter pretrganje odnošajev med vlado premierja Eamona de Valera in oasišcem. Državni department je zadnji teden izjavil, da so oasišni diplomati udeleženi v špijaži in da ograjajo zavezniške pripravke za invazijo zapadne Evrope.

Nobenega dvoma ni, da bo Amerika skušala doseči svoj cilj z ekonomskim pritiskom na južno Irsko. Pričakuje se, da se bo slednja udala pod tem pritiskom.

Južna Irska je popolnoma odvisna od Amerike glede dovoza olja, od Kanade pa glede dovoza žita. Amerika je doslej pošiljala Irski tudi stroje. Ameriške ekonomske sankcije bodo težak

Domače vesti

Slovenski vojak ubit

Verona, Pa.—Rosie Kirn iz Oakmonta, Pa., je 5. marca dobila telegram od vojnega departamenta, da je bil njen sin Frank ubit v boju na italijanski fronti 30. januarja. Bil je član društva 680 SNPJ in društva 176 ABZ. Zapušča mater, brata in tri sestere.

Odile v bolnišnico

Kemmerer, Wyo.—Od tu so šle v bolnišnico Mayo, Rochester, Minn., Verona Kališter in Angela Costello, obe članici društva 267 SNPJ, ter Mary Zebre, članica društva 28 ABZ. Želimmo vsem, da se kmalu povrnejo zdrave k svojem.—Na dopustu se nahaja Albert Turk, član društva 267 SNPJ, ki služi v armadi in bo prestavljen nekam v Californijo. Želimo mu vse najboljše.

Is Minnesota

Duluth, Minn.—Po dolgi boleznini je umrl v bolnišnici v Evelethu Frank Sekula, star 58 let in doma nekje na Dolenjskem. V Ameriko je prišel zelo mlad in bival je več let v Aurori. Od tam je odšel v Eveleth, kjer je bival 20 let. Zapušča dve sestri v Calumetu, Mich., in več nečakinj in nečakov.

Nov grob v North Chicagu

North Chicagu, Ill.—Umril je Frank Govekar, star 62 let, doma iz vasi Ceste pri Dolenjem Logatcu na Notranjskem, član društva 14 SNPJ. Iz starega kraja je prišel 1. 1907 v North Chicagu, kjer je delal v žičarni. Pokopan je bil 3. marca na pokopališču Ascension.

Sef Mussolinijev armade odstavljen

London, 13. marca.—Radio Rim je naznanil, da je maršal Rodolfo Graziani, vojni minister v lutkarski Mussolinijevi vladi, odstavil generala Gambaro kot šefa generalnega štaba fašistične armade.

udarec južni Irski. Irske industrije so odvisne od uvoza premoega iz Anglije, brez katerega ne bodo mogle obratovati.

Možnost je, da je De Valera pretehtal vse možnosti, preden je odbil ameriški apel, naj odredi izgon oasišnih diplomatov. Posledice ekonomskih sankcij bodo cena, katero bo morala južna Irska plačati za svojo nevtralnost v sedanji vojni.

Poslanik Simič se pridružil maršalu Titu

Italijani za
odpravo monarhije

Velike demonstracije v Neaplu

Neapel, Italija, 13. marca.—Čez sedem tisoč Italijanov je stalo na prostem v dežju in poslušalo govornike levičarskih političnih strank, ki so zahtevali strmoglavljenje Savojske dinastije in ustanovitev republike.

Profesor Vincenzo D'Attilio, eden izmed govornikov, je naznanil prerojeno republiške stranke. "Republiški sistem je edini, ki lahko omogoči rešitev težkih problemov," je dejal.

Drugi govorniki so bili socialist Roberto Cianca, Oreste Longobardi, Paolo Tedeschi, general Vittorio Marchi, Raffaele Pastore in Enrico Russo, tajnik nedavno ustanovljene Zveze italijanskih uni. Udeleženci so nosili italijanske zastave brez grba italijanske dinastije, ameriške in ruske, kakor tudi napise: "Proč s fašističnim kraljem," "Naj živi rdeča armada in britsko-ameriško-sovjetska koalicijska armada."

Neki star duhovnik, ki je blagoslovil udeležence, je izrazil silno odobravanje, ko je dvignil svojo pest in oddal komunistični pozdrav.

Govorniki so imeli vsa svoboda v izražanju svojih mnenj o italijanskih problemih, neno pa smeli kritizirati zavezniških vojaških avtoritet.

Ruska udeležba

v okupaciji Avstrije

Razvoj presenetil
Anglijo in Ameriko

London, 13. marca.—Sovjetska vlada je dala razumeti, da želi sodelovati v okupaciji Avstrije. To je povzročilo presenečenje v Londonu in Washingtonu. Vladi Velike Britanije in Amerike nista še doslej razkrili svojih načrtov v zadevi okupacije.

Doslej je prevladovalo mnenje, da bo ameriška armada prevzela oblast v Avstriji v poveljni dobri, katero naj bi držala, dokler ne bo ustanovljena demokratska vlada. O tej zadevi sploh ni bilo spora.

Doznavajo se, da je Velika Britanija proti ruski sodelovali okupaciji Avstrije. Vprašanje Avstrije je bilo predmet diskuzije na konferenci zunanjih ministrov Rusije, Amerike in Velike Britanije, ki se je pred nekaj meseci vršila v Moskvi. Takrat so ti izjavili, da so za neodvisnost Avstrije.

Ameriški parnik se potopil po koliziji

Washington, D. C., 13. marca.—Parnik Pickney Anderson se je potopil po koliziji s tankerjem nekje na Atlantiku, poroča federalna pomorska komisija. Samo devet izmed 73 članov posadke se je rešilo, vsi drugi pa so utonili. Tanker je bil tudi poškodovan pri koliziji, ki se je dogodila v megli, a je bil pripeljan v neko lukko na vzhodu.

Papež apelira za ohranitev Rima

London, 13. marca.—Papež Pij je včeraj apeliral na Nemce in zaveznike, "naj ne spremenijo mučenškega Rima v bojišče, ker ne bi zgodovina nikdar opravičila

Ostra obsodba jugoslovanske ubežne vlade

OTOK KORČULA
BOMBARDIRAN

Moskva, 13. marca.—Stanoj Simič, jugoslovanski poslanik v Moskvi, in polkovnik Milodrag Lozić, vojaški ataše poslaništva, sta odpovedala lojalnost jugoslovanski ubežni vladi v Kairu, Egipt, zaeno pa sta obsodila to vlado in jo obdolžila izdajstva jugoslovanskega ljudstva. Sovjetski listi so objavili vsebino pisma, ki sta ga Simič in Lozić poslala maršalu Titu, poveljniču jugoslovanske osvobodilne armade, v katerem pravita, da se več ne smatrata za reprezentanta ubežne vlade, katere predsednik je dr. Božidar Purič.

Oba, Simič in Lozić, trdita, da je Puričeva vlada preprečila Jugoslovanom v tujni vstop v Titovo osvobodilno armado, ki se bori proti nemški okupacijski sili v Jugoslaviji, in da je ta vlada onemogočila vse poskuse glede organiziranja Jugoslovanov v borbene grupe.

"Izjavljam, da so Purič in njegovi ministri izdajalci," je rekel Lozić.

Simičevo pismo, naslovljeno Titu, vključuje ostro obsodbo Puričeve vlade. "Puričeva vlada v Kairu ne predstavlja jugoslovanskega ljudstva in celo ovira borbo proti Nemcem v Jugoslaviji in kvizlingom," pravi Simič.

Prelom med Simičem in Puričevimi vlado je nadaljnji dokaz, da je konec te blizu. Poročilo pravi, da Simič in Lozić nista dobila nobenih informacij od Puričeve vlade v zadnjih treh mesecih.

London, 13. marca.—Kralj Peter, ki je zadnji teden dospel v London, se trudi v naporih, da reši svoj prestol s sklenitvijo sporazuma s maršalom Titom. Doznavajo se, da se je obrnil na britsko vlado v upanju, da mu bo pomagala v prizadevanjih za sklenitev sporazuma s Titom, ki je ustanovil provizorično vlado v jugoslovanskih krajih, katere so partizani osvobodili.

Velika Britanija, Rusija in Amerika zalagajo Titovo armado z orožjem, strelivom in drugimi potrebščinami. Možnost je, da bo Tito priznal Petra kot figuro v svoji vladi, če bo slednji odstavil Puriča in njegove ministre.

Radio Svobodna Jugoslavija poroča, da se je nemška ofenziva v Pohorju, na Stajerskem in drugih slovenskih krajih izjalovila. Partizanske enote vodijo uspešne operacije proti sovražniku in zadali so mu težke udarce v bitkah.

Britske bojne ladje so obstreljevale Korčulo, otok, na katerem je koncentrirana močna nemška vojaška posadka, in nemške ladje ter parnike v bližini otoka Hvara. Partizani so po ljuti bitki z Nemci okupirali utrjeno mesto Sveti Ivan na severozapadni strani Zagreba in Horvati, mesto ob železnici Zagreb-Karlovec.

Operatorji dvigal dobili zvišanje

Chicago, 13. marca.—Sedemsto operatorjev dvigal, članov unije Ameriške delavske federacije, bo dobilo zvišanje plače za pet odstotkov. Spor je bil med unijsno in organizacijo delodajalcev. Vojni delavski odbor je odobril zvišanje.

razdejanja mesta." Papež je govoril o peti obletnici svojega kronanja.

Zbudi se, Amerikal

MIHAIL ARCIBAŠEV

SANIN

Poslovenil Stane Krašovec

(Se nadaljuje.)

"S čim jo držim?" "I, zdaj..." "Koga 'zdaj'?" Sama vedno preži name. Prijatelj, jaz ne bi nikdar nič zahteval od ljudi, samo če bi me pustili pri miru..."

njej. Ti si žalosten zato, ker je tvoje lastno življenje ne boža, nikakor pa ne zaradi ustave! In če drugače govoriš, se lažeš. In veš, kaj ti bom rekel, je sam sebe prekinil Sanin z veselimi ognjem v svetlih očeh: "pa tudi sedaj nisi žalosten zato, ker te življenje sploh ne zadovoljuje, ampak ker se Lida še do sedaj ni zaljubila vate. Ali ni res?"

Beli macesen

Juž Kosak

(Se nadaljuje.)

Vse se ji je razodelo. Pred očmi ji je stal, velik, pogled upirajoč v skalo. Zdal je vedela, zakaj se ga je od prvega trenutka bala in se še vedno tresla pred njim. Sovrašstvo je kopnelo pred njim, kakor bi ga ne moglo doseči. Kolikor je ponavljala besedo "proklet!", da se ji je beseda razpasla v mesu in krvi, toliko bolj ga je čutila kot grozo pred seboj.

Na svatbi se je smejala in plesala. Ena izmed tet pa se je začudila. "Kaj ni čudno, tako mlado dekle, pa tako hripav glas?" Drugo nedeljo, zadnjo v predpustu, je peljal Martinov brat Grajzarjevo pred oltar.

Le nekoč, ko je prišel v pozni uri utrujen, da je komaj govoril, je nosil žalost v očeh. Filmaka igralca Carole Landis.

Uslužbenke ameriškega Rdečega križa. Od leve na desno: Nancy Kimberly, Elizabeth Cox in Harriet L. Benson.

"Kaj ti je, Martin?" ga je vprašala. "Naš gozdar je strahopetec. V gore se ne upa, strelja iz zasede. Dva ležita pri studenčku tam spodaj," je šepetal. "Kaj ni postave?" je vzkipele. "Trudno se je posmehnil: 'To smo mi podri. Brez nje živimo!'"

Gledal je v skale nad seboj, da se je sklanjal z životom proti njim. "Miruje." Večnost se ji je zdela tista pot skozi odprti žleb. Martin je pridrževal sapo. "Zdaj sva varna!" je dejal zopet glasno. "Tukaj me je zadnjic zajel plaz. Za stopinjo je šlo."

"Majhna drevesa kakor pike." "Ne," se je zasmeljal, "tam so gamzli. V plazu stojijo, pa ne vedo." Takrat pa se je pričelo, kakor je vedel Martin. Plazovi so se trgali. Izprva je trepetala. Za skalo, tam, kjer sta prej hodila, so je potresla zemlja. Visoko v zraku so zamolklo žvižgale skale.

"Kaj ti je, Martin?" ga je vprašala. "Naš gozdar je strahopetec. V gore se ne upa, strelja iz zasede. Dva ležita pri studenčku tam spodaj," je šepetal. "Kaj ni postave?" je vzkipele. "Trudno se je posmehnil: 'To smo mi podri. Brez nje živimo!'"

re na svatbo. Le pogled jih, kakor sramežljivo povešajo oči. Najbolj pa med vsemi je Skuta. Očeta vemu srcu najbližja." Zaukal je, in odmev se je po deseteril. "Aha, od Konja prihaja. Na vratu mu sedi ženin. Dan z dnem jo gleda, to lepo Skuto, pa ne more do nje. Kakšen skok bi bil, če bi se utrgal in se zagrnjal tja gori."

re na svatbo. Le pogled jih, kakor sramežljivo povešajo oči. Najbolj pa med vsemi je Skuta. Očeta vemu srcu najbližja." Zaukal je, in odmev se je po deseteril. "Aha, od Konja prihaja. Na vratu mu sedi ženin. Dan z dnem jo gleda, to lepo Skuto, pa ne more do nje. Kakšen skok bi bil, če bi se utrgal in se zagrnjal tja gori."

TISKARNA S.N.P.J.

v tiskarsko obrt spadajoča dela. Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, častilke, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih...

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene smerne, unijsko delo prve vrste.

Pišite po informacije na naslov: SNPJ PRINTERY, 2857-59 S. Lawndale Avenue, Chicago 23, Illinois, TEL. ROCKWELL 4964

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Table with subscription rates for Prosveta newspaper. Columns include 'Za Zdrav. državo in Kanado \$8.00', 'Za Chicago in okolico je \$7.50', and 'Za Evropo je \$8.00'. Rows list 1, 2, 3, 4, 5 issues with prices.

BOOKS BY LOUIS ADAMIC. From Many Lands... 3.50. Grandsons... 2.50. Laughing in the Jungle... 3.00. My America... 3.75. Native's Return... 2.75. Two-Way Passage... 2.50. What's Your Name?... 2.50. Order from Proletarec, 2301 South Lawndale Avenue, Chicago 23, Ill.